

"Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos (...)" Art. 1 de la Declaración Universal de los DD HH "Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i drets (...)" Art. 1 de la Declaració Universal dels DD HH	
Queixa2450012 Queixa d'ofici núm.12-2024 MatèriaEducació AssumpteDret a la gratuïtat de l'ensenyament bàsic	Queja2450012 Queja de oficio núm.12-2024 MateriaEducación AsuntoDerecho a la gratuidad de la enseñanza básica
RESOLUCIÓ D'INICI D'INVESTIGACIÓ Esta institució té coneixement, a través de queixes presentades per la ciutadania, del cobrament de quotes per part dels col·legis concertats que impedeix garantir l'equilibri que ha d'existir en la composició social de l'alumnat en l'ensenyament tant en la xarxa concertada com en la pública. És cert que no és un fenomen nou, però no per això ha de ser consentit, perquè moltes vegades es tracta de quotes il·legals en teoria, però habituals en la pràctica. El que s'ha exposat pot agreujar-se per l'aplicació del Decret 48/2024, de 23 d'abril, del Consell, pel qual es regula el procés d'admissió en els centres docents públics i privats concertats a la Comunitat Valenciana, que, sota el paraigua del districte únic i de la llibertat d'elecció de centre docent, pot donar com a resultat la concentració d'alumnes en situació de desigualtat per motius econòmics, ja que és condició necessària l'abonament de quotes. Així, partint de l'article 27 de la Constitució Espanyola, que reconeix entre els drets fonamentals, el dret a l'educació, i que estableix que «L'ensenyament bàsic és obligatori i gratuït», les queixes presentades denuncien, no obstant això, que en l'escola concertada no hi ha gratuïtat universal per a accedir-hi. Este dret fonamental, actualment, es desplega en la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (d'ara en avant, LOE).	RESOLUCIÓN DE INICIO DE INVESTIGACIÓN Esta institución tiene conocimiento, a través de quejas presentadas por la ciudadanía, del cobro de cuotas por parte de los colegios concertados que impide garantizar el equilibrio que debe existir en la composición social del alumnado en la enseñanza tanto en la red concertada como en la pública. Es cierto que no es un fenómeno nuevo, pero no por ello debe ser consentido cuando muchas veces se trata de cuotas ilegales en teoría, pero habituales en la práctica. Lo expuesto puede agravarse por la aplicación del Decreto 48/2024, de 23 de abril, del Consell, por el que se regula el proceso de admisión en los centros docentes públicos y privados concertados en la Comunitat Valenciana, que, bajo el paraguas del distrito único y de la libertad de elección de centro docente, puede dar como resultado la concentración de alumnos en situación de desigualdad por motivos económicos al ser condición necesaria el abono de cuotas. Así, partiendo del artículo 27 de la Constitución española, que reconoce entre los derechos fundamentales, el derecho a la educación, y que establece que «La enseñanza básica es obligatoria y gratuita», las quejas presentadas denuncian, sin embargo, que en la escuela concertada no hay gratuidad universal para acceder a la misma. Este derecho fundamental, actualmente, viene desarrollado en la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (en adelante LOE).

La LOE estableix que «L'educació primària, l'educació secundària obligatòria i els cicles formatius de grau bàsic constitueixen l'educació bàsica», i assenyala que l'ensenyament bàsic comprén deu anys d'escolaritat i es desenvolupa, de manera regular, entre els sis i els setze anys. L'ensenyament bàsic s'impartix en els centres docents públics i privats. Referent a això, l'article 108 («Classificació dels centres») assenyala el següent:

1. Els centres docents es classifiquen en públics i privats.

2. Són centres públics aquells el titular dels quals és una administració pública.

3. Són centres privats aquells el titular dels quals és una persona física o jurídica de caràcter privat i són centres privats concertats els centres privats acollits al règim de concerts legalment establert. S'entén per titular d'un centre privat la persona física o jurídica que consta com a tal en el Registre de centres de l'Administració educativa corresponent.

4. La prestació del servei públic de l'educació es fa a través dels centres públics i privats concertats.

5. Els centres docents han d'orientar la seua activitat a la consecució dels principis i fins de l'educació que estableix esta llei.

6. Els pares o tutors, en relació amb l'educació dels seus fills o pupils, tenen dret, d'acord amb el que estableix l'article 4 de la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació, a escollir centre docent tant públic com diferent dels creats pels poders públics, als quals es referix l'apartat 3 del present article.

En la present queixa ens centrem en els centres docents privats concertats que, d'acord amb els articles 116 i següents de la LOE són aquells centres docents «(...) que oferisquen ensenyaments declarats gratuïts en esta llei i satisfacen necessitats d'escolarització» i que s'acullen al règim de concerts educatius en els termes legalment establerts.

La LOE establece que «La educación primaria, la educación secundaria obligatoria y los ciclos formativos de grado básico constituyen la educación básica», señalando que la enseñanza básica comprende diez años de escolaridad y se desarrolla, de forma regular, entre los seis y los dieciséis años. La enseñanza básica se imparte en los centros docentes públicos y privados. A este respecto, el artículo 108 («Clasificación de los centros») señala lo siguiente:

1. Los centros docentes se clasifican en públicos y privados.

2. Son centros públicos aquellos cuyo titular sea una administración pública.

3. Son centros privados aquellos cuyo titular sea una persona física o jurídica de carácter privado y son centros privados concertados los centros privados acogidos al régimen de conciertos legalmente establecido. Se entiende por titular de un centro privado la persona física o jurídica que conste como tal en el Registro de centros de la correspondiente Administración educativa.

4. La prestación del servicio público de la educación se realizará, a través de los centros públicos y privados concertados.

5. Los centros docentes orientarán su actividad a la consecución de los principios y fines de la educación establecidos en la presente Ley.

6. Los padres o tutores, en relación con la educación de sus hijos o pupilos, tienen derecho, de acuerdo con lo establecido en el artículo 4 de la Ley Orgánica 8/1985, de 3 de julio, reguladora del Derecho a la Educación, a escoger centro docente tanto público como distinto de los creados por los poderes públicos, a los que se refiere el apartado 3 del presente artículo.

En la presente queja nos centramos en los centros docentes privados concertados que, de acuerdo con los artículos 116 y siguientes de la LOE son aquellos centros docentes «(...) que ofrezcan enseñanzas declaradas gratuitas en esta Ley y satisfagan necesidades de escolarización» y que se acogen al régimen de conciertos educativos en los términos

En este sentit, l'art. 88 de la LOE estableix que «Per garantir la possibilitat d'escolaritzar tots els alumnes sense discriminació per motius socioeconòmics, els centres públics o privats concertats en cap cas poden percebre quantitats de les famílies per rebre els ensenyaments de caràcter gratuït, imposar a les famílies l'obligació de fer aportacions a fundacions o associacions ni establir serveis obligatoris, associats als ensenyaments, que requereixen aportació econòmica, per part de les famílies dels alumnes». La percepció d'esta mena de quotes no és legal.

D'altra banda, la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació (d'ara en avant, LODE), en l'article 51, després d'indicar que el règim de concerts implica per als titulars dels centres «(...) l'obligació d'impartir gratuïtament els ensenyaments objecte d'estos», estableix el següent:

2. En els centres concertats, les activitats escolars complementàries i les extraescolars i els serveis escolars no poden tindre caràcter lucratiu. El cobrament de qualsevol quantitat als alumnes en concepte d'activitats escolars complementàries l'ha d'autoritzar l'Administració educativa corresponent.

3. En els centres concertats, les activitats extraescolars, així com les quotes corresponents que hagen d'aportar els usuaris, les ha d'aprovar el Consell Escolar del centre i s'han de comunicar a l'Administració educativa corresponent. Estes activitats no poden formar part de l'horari escolar del centre. Les administracions educatives han d'establir el procediment d'aprovació dels serveis escolars que presten els centres i de les quotes corresponents. El cobrament dels dos tipus d'activitats pot contribuir al manteniment i la millora de les instal·lacions.

legalmente establecidos.

En este sentido, el art. 88 de la LOE establece que «Para garantizar la posibilidad de escolarizar a todos los alumnos sin discriminación por motivos socioeconómicos, en ningún caso podrán los centros públicos o privados concertados percibir cantidades de las familias por recibir las enseñanzas de carácter gratuito, imponer a las familias la obligación de hacer aportaciones a fundaciones o asociaciones ni establecer servicios obligatorios, asociados a las enseñanzas, que requieran aportación económica, por parte de las familias de los alumnos». La percepción de este tipo de cuotas no es legal.

Por otro lado, la Ley Orgánica 8/1985, de 3 de julio, reguladora del Derecho a la Educación (en adelante LODE), en su artículo 51, tras indicar que el régimen de conciertos implica para los titulares de los centros «(...) la obligación de impartir gratuitamente las enseñanzas objeto de los mismos», establece lo siguiente:

2. En los centros concertados, las actividades escolares complementarias y las extraescolares y los servicios escolares no podrán tener carácter lucrativo. El cobro de cualquier cantidad a los alumnos en concepto de actividades escolares complementarias deberá ser autorizado por la Administración educativa correspondiente.

3. En los centros concertados, las actividades extraescolares, así como las correspondientes cuotas que deban aportar los usuarios, deberán ser aprobadas por el Consejo Escolar del centro y comunicadas a la Administración educativa correspondiente. Estas actividades no podrán formar parte del horario escolar del centro. Las Administraciones educativas establecerán el procedimiento de aprobación de los servicios escolares que presten los centros y de sus correspondientes cuotas. El cobro de ambos tipos de actividades podrá contribuir al mantenimiento y mejora de las instalaciones.

Així mateix, la LODE, en l'article 62.2 b), assenyala que és causa d'incompliment greu del concert per part del titular del centre «Impartir els ensenyaments objecte del concert contravenint el principi de gratuïtat».

D'acord amb les normes anteriors, la gratuïtat de l'ensenyament privat concertat és un dels requisits de l'activitat dels centres docents concertats.

No obstant això, una de les principals crítiques que es realitza a l'escola concertada és precisament la seua falta de gratuïtat, ja que existix una pràctica estesa de cobrament d'unes quotes a les famílies que abonon sense que, moltes vegades, hi haja voluntarietat en el pagament.

Es tracta d'una pràctica que es realitza tant en els col·legis de titularitat mercantil com en els que gestionen les institucions i congregacions religioses.

Estes quotes sovint s'efectuen a través de les activitats complementàries, extraescolars o en forma de donacions voluntàries realitzades als centres docents i que solen justificar-se en la necessitat dels centres d'atendre les despeses que suposa mantindre algunes instal·lacions o serveis escolars que consideren que no estan finançats plenament per les administracions públiques.

Ens trobem davant de quotes que moltes vegades són simbòliques (inferiors a 25 euros al mes), però que unes altres són tan elevades que fan poc accessible este tipus de centres a les famílies més vulnerables.

Quotes que, no obstant això, es poden convertir en un factor important de segregació escolar, d'ací ve que esta institució, en qualitat de defensora dels drets de les persones i, en particular, dels col·lectius més vulnerables (article 19 de la Llei 2/2021, de 26 de març, del Síndic de Greuges), haja decidit obrir una queixa d'ofici amb la finalitat d'investigar i supervisar les actuacions de l'Administració en este àmbit referit, per si es poguera veure afectat el dret a l'educació.

Asimismo, la LODE en el artículo 62.2 b) señala que es causa de incumplimiento grave del concierto por parte del titular del centro «impartir las enseñanzas objeto del concierto contraviniendo el principio de gratuidad».

De acuerdo con las normas anteriores, la gratuidad de la enseñanza privada concertada es uno de los requisitos de la actividad de los centros docentes concertados.

No obstante, una de las principales críticas que se realiza a la escuela concertada es precisamente su falta de gratuidad, ya que existe una práctica extendida de cobro de unas cuotas a las familias que abonan sin que, en muchas ocasiones, exista voluntariedad en el pago.

Se trata de una práctica que se realiza tanto en los colegios de titularidad mercantil como en los que gestionan las instituciones y congregaciones religiosas.

Estas cuotas frecuentemente se efectúan a través de las actividades complementarias, extraescolares o en forma de donaciones voluntarias realizadas a los centros docentes y que suelen justificarse en la necesidad de los centros de hacer frente a los gastos que supone mantener algunas instalaciones o servicios escolares que consideran que no están plenamente financiados por las Administraciones públicas.

Nos encontramos ante cuotas que muchas veces son simbólicas (inferiores a 25 euros al mes), pero que otras son tan elevadas que hacen poco accesible este tipo de centros a las familias más vulnerables.

Cuotas que, sin embargo, se pueden convertir en un factor importante de segregación escolar, de ahí que esta institución, en calidad de defensora de los derechos de las personas y, en particular, de los colectivos más vulnerables (artículo 19 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, del Síndic de Greuges), haya decidido abrir una queja de oficio con el fin de investigar y supervisar las actuaciones de la Administración en este ámbito referido, por si se pudiera ver afectado el derecho a la educación.

Actuant en conseqüència, s'acorda l'obertura d'una investigació d'ofici (Queixa d'ofici núm. 12-2024), d'acord amb el que es preveu en l'article 23 de l'esmentada Llei 2/2021.

Amb este objectiu, es requerix la Conselleria d'Educació, Cultura, Universitats i Ocupació per tal que ens informe sobre els aspectes següents:

1. Informe del nombre de centres educatius privats que, actualment, impartixen a la Comunitat Valenciana els ensenyaments obligatoris (educació primària, ESO i cicles formatius de grau mitjà) que estiguen acollits al règim de concert.

Remeta esta informació desglossada per províncies i indique el nombre d'alumnes als quals afecta.

2. Informe de les actuacions dutes a terme des d'eixa conselleria, especialment pels serveis d'inspecció educativa, tant d'ofici com per les reclamacions o denúncies que li dirigixen les famílies, relacionades amb la vulneració del dret a la gratuïtat de l'ensenyament bàsic per part dels centres docents concertats (pressió a les famílies, exclusió d'alumnes per impagaments, falta de voluntarietat en el pagament, etc.).

Remeta esta informació respecte als últims quatre cursos acadèmics.

3. Informe de les actuacions realitzades des d'eixa conselleria per a intervenir davant dels fets que hagen quedat constatats, a fi de garantir la gratuïtat de l'educació bàsica.

Remeta esta informació respecte als últims quatre cursos acadèmics.

Actuando en consecuencia, se acuerda la apertura de una investigación de oficio (Queja de oficio nº. 12-2024), a tenor de lo previsto en el artículo 23 de la referida Ley 2/2021.

Con este objetivo, se requiere a la Conselleria de Educación, Cultura, Universidades y Empleo que nos informe sobre las siguientes cuestiones:

1. Informe del número de centros educativos privados que, en la actualidad, imparten en la Comunidad Valenciana las enseñanzas obligatorias (educación primaria, ESO y ciclos formativos de grado medio) que se encuentran acogidos al régimen de concierto.

Remita esta información desglosada por provincias e indicando el número de alumnos a los que afecta.

2. Informe de las actuaciones realizadas desde esa Conselleria, especialmente por los servicios de inspección educativa, tanto de oficio como a la vista de las reclamaciones o denuncias que le dirigen las familias, relacionadas con la vulneración del derecho a la gratuidad de la enseñanza básica por parte de los centros docentes concertados (presión a las familias, exclusión de alumnos por impagos, falta de voluntariedad en el pago, etc.).

Remita esta información respecto a los últimos cuatro cursos académicos.

3. Informe de las actuaciones realizadas desde esa Conselleria para intervenir ante los hechos que hayan quedado constatados, al objeto de garantizar la gratuidad de la educación básica.

Remita esta información respecto a los últimos cuatro cursos académicos.

4. Informe, segons l'article 51 de la LODE, del procediment i dels requisits que s'han de donar perquè l'Administració educativa autoritze el cobrament de quotes als centres docents concertats en concepte d'activitats escolars complementàries, activitats extraescolars i per serveis escolars.

5. Qualsevol altra qüestió d'interés per a la resolució d'esta queixa.

El termini d'un mes concedit per a l'emissió de l'informe sol·licitat podrà ser ampliat en un altre mes addicional pel Síndic de Greuges, amb caràcter excepcional i a instàncies de l'Administració, «quan en un determinat supòsit concórreguen circumstàncies justificades que així ho aconsellen» (article 31 de la Llei 2/2021, de 26 de març, del Síndic de Greuges). En tot cas, caldrà sol·licitar esta ampliació abans que finalitze el termini concedit inicialment, i el Síndic resoldrà allò que resulte procedent.

Si l'informe sol·licitat no s'emet dins del termini concedit, es prosseguirà amb la investigació i, d'acord amb l'art. 39.1.a de la Llei 2/2021, es considerarà que hi ha falta de col·laboració. A més, independentment que es puga adoptar qualsevol de les mesures establides en l'apartat 3 d'este mateix precepte, es farà constar esta circumstància en la resolució final, com a incompliment del seu deure de col·laboració (art. 39.4).

4. Informe, a la vista del artículo 51 de la LODE, del procedimiento y de los requisitos que se tienen que dar para que la Administración educativa autorice el cobro de cuotas a los centros docentes concertados en concepto de actividades escolares complementarias, actividades extraescolares y por servicios escolares.

5. Cualquier otra cuestión de interés para la resolución de esta queja.

El plazo de un mes concedido para la emisión del citado informe podrá ser ampliado por un mes más por el Síndic de Greuges, con carácter excepcional y a instancia de esa Administración, «cuando concurren circunstancias justificadas que así lo aconsejen en un determinado supuesto» (artículo 31 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, del Síndic de Greuges). En todo caso, esta ampliación deberá solicitarse antes de que finalice el plazo inicialmente concedido, y el Síndic resolverá lo que resulte procedente.

Si el informe requerido no se emite dentro del plazo concedido, se proseguirá con la investigación y, conforme al art. 39.1.a de la Ley 2/2021, del Síndic, se considerará que existe falta de colaboración y, con independencia de que se pueda adoptar cualquiera de las medidas establecidas en el apartado 3 de este mismo precepto, se hará constar dicha circunstancia en la resolución final como incumplimiento de su deber de colaboración (art. 39.4).

Ángel Luna González

Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana